

การศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามวิถีชุมชนกำแพงทองพัฒนา

วันที่รับบทความ	18/08/2564
วันแก้ไขบทความ	20/09/2564
วันตอบรับบทความ	30/09/2564

สุธิดารัตน์ มัทธวรรตน์¹ ชยาภรณ์ ศฤงคารทวิกุล²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปและการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชุมชน 2) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการพัฒนาการท่องเที่ยว ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากแบบรายการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำ สมาชิกในชุมชน และนักท่องเที่ยว รวม 38 คน พบว่า ชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตริมน้ำแบบดั้งเดิม มีวัดโดยรอบชุมชน มีศิลปะ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น รวมถึงการมีบ้านศิลปินที่นำศิลปะและการแสดงเชิดหุ่นละครเล็กนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนการบริหารจัดการของชุมชนเป็นแบบตามสถานการณ์ โดยการมีส่วนร่วมของผู้นำทุกคนและสมาชิกในชุมชน เน้นบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ เคารพในความเป็นส่วนตัวซึ่งกันและกัน มีความเรียบง่าย ภายใต้ความเชื่อเดียวกันในเรื่องของสุนทรียะทางศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมิได้มุ่งเพื่อผลกำไร ส่วนสภาพแวดล้อมในการจัดการท่องเที่ยว พบว่า (1) จุดแข็งคือ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ไม่ได้ปรุงแต่งขึ้น (2) จุดอ่อนคือ การขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในทุกช่องทาง ขาดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น เครื่องเอทีเอ็ม หรือสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนที่มีความต้องการพิเศษ (3) โอกาส คือ ได้รับการส่งเสริมในการจัดการท่องเที่ยวจากภาครัฐ และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว (4) อุปสรรคคือ การขาดงบประมาณสนับสนุน และมีคู่แข่งด้านการท่องเที่ยวจากชุมชนโดยรอบ ดังนั้นเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืน ต้องสร้างการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม และสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นตัวแทนของชุมชนที่นักท่องเที่ยวจะนำกลับไปเผยแพร่ และจะเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนกำแพงทองพัฒนา คลองบางหลวง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
อีเมล: sutidarat.m@dru.ac.th

² ดร. สาขาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

A Study of Environmental Factors for Cultural Tourism Management Based on Kamphaeng Thong Phatthana Community

Received	18/08/2021
Revised	20/09/2021
Accepted	30/09/2021

Sutidarat Mattavarat¹ Chayaporn Salingkantaweekul²

Abstract

The objectives of this study were to study 1) the generality and management of community-based cultural tourism, and 2) strengths, weaknesses, opportunities, and threats for cultural tourism development. The instruments for this qualitative research consisted of a tourism resources survey and in-depth interviews with 38 community leaders, members, and tourists. The results showed that the community lived in the traditional riverside lifestyle, surrounded by impressive temples, arts, fine arts, sculptures, architecture, and history. Moreover, the Artist's house presented the arts and the performance of the Thai traditional puppet show, which directly impacted the community's tourism. For community management, all community leaders and members followed the contingency model, emphasized roles, responsibilities, respect for privacy, and simplicity under the same belief in terms of aesthetics and local culture without aiming for profit. The results revealed that (1) the strengths were geographical features, history, pure art, and culture for the environmental factors for tourism management. (2) The weaknesses of this community tourism were the lack of good public relations, budget, and basic amenities such as ATMs or facilities for people with special needs. (3) The opportunities were that the community obtained tourism promotion from government agencies and received tourists' attention. (4) The threats were a lack of budget and high competition among communities nearby. Therefore, to promote sustainable cultural tourism, proper publicity and the community's unique product must be created to attract visitors and draw more income into the community.

Keywords: Cultural Tourism, Kamphaeng Thong Phatthana Community, Klongbangluang

¹ Assistant Professor Dr., Educational Administration, Faculty of Education, Dhonburi Rajabat University
e-mail: sutidarat.m@dru.ac.th

² Lecturer, Educational Administration, Faculty of Education, Dhonburi Rajabat University

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถูกบัญญัติขึ้นอย่างเป็นทางการในการประชุม International Council on Monuments and Sites: ICOMOS ใน พ.ศ. 2512 หรือ ค.ศ. 1969 (Koster, 1996: p. 231) โดยมีการให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่าเป็น รูปแบบการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้รับแรงบันดาลใจให้เดินทางไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อเรียนรู้ มีประสบการณ์ร่วม และตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนในจุดหมายปลายทางนั้น ซึ่งรวมถึง ประเพณี ขนบธรรมเนียม และกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนต้องเคารพ เรียนรู้ และเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อให้เกิดมิตรภาพและสันติภาพระหว่างชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (2558, น. 34-35) ที่ได้ทำการสำรวจและวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติมีลักษณะการเดินทางและความชื่นชอบและนิยมท่องเที่ยวใน 4 อันดับแรก คือ กิจกรรมท่องเที่ยวทั่วไป กิจกรรมเชิงศาสนา กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และการพักผ่อนในที่พักหรือบ้านญาติ นอกจากนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้พยากรณ์ไว้ว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ภูมิภาคที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแหล่งใหม่ที่มีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ททท. (2558, น.108-110) ได้อธิบายไว้ในแผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560 – 2564 ว่ายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทยได้กำหนดโดยมุ่งเน้นกิจกรรมเพื่อการวางรากฐานการพัฒนาเขตการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะวัฒนธรรม ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ดังนั้นชุมชนกำแพงทองพัฒนา ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งคลองบางหลวง(แม่น้ำเจ้าพระยาสายเก่า) จึงเป็นชุมชนหนึ่งที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับแผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism) ที่พจนานาสวนศรี (2546: น.15-16) อธิบายว่าหมายถึง กิจกรรมการเดินทางที่คำนึงถึงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมโดยชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการจัดการชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน พร้อมทั้งกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นเพื่อสร้างงานและกระจายรายได้ โดยมีหลักการจัดการ คือ 1) ชุมชนเป็นเจ้าของ 2) ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การกำหนดทิศทางและตัดสินใจ 3) เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 4) มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม และ 5) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยส่งผลให้เกิดประโยชน์ คือ 1) ส่งเสริมความภาคภูมิใจของตนเอง 2) ยกระดับคุณภาพชีวิต 3) ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม 4) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมต่อคนในท้องถิ่น และ 5) มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน จากแผนวิสาหกิจการท่องเที่ยวประเทศไทยและหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กล่าวมาข้างต้น มีความสอดคล้องกับ “ชุมชนกำแพงทองพัฒนา” ที่เกิดการรวมตัวกันสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนของตนเอง เพื่อให้เป็นแหล่งรวมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะและวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ตลอดจนวิถีชีวิตที่สืบเนื่องมาจากมรดกทางวัฒนธรรมในยุคสมัยที่ผ่านมา เกิดการผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตยุคใหม่ได้อย่างลงตัว ทำให้ชุมชนกำแพงทองพัฒนาแห่งนี้เปลี่ยนสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนมากขึ้นเรื่อย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชุมชน ด้วยเทคนิค SWOT Analysis ดังที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546, น. 134-138) ระบุว่า การจับคู่ (The Matching stage) หลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนปัจจัยนำเข้า (Input stage) ทำให้องค์กรทราบถึงโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถในการแข่งขัน เพื่อชุมชนจะสามารถนำความรู้ที่ค้นพบมาใช้กำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT) ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนกำแพงทองพัฒนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชนกำแพงทองพัฒนาและนักท่องเที่ยว เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลสำคัญต่างๆในงานวิจัย ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และทุติยภูมิ (Secondary Data)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำในชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบการอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบบันทึกข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร (Record Forms)

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแบบบันทึกข้อมูลและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาโดยศึกษาและสร้างแบบบันทึกข้อมูลและแบบสัมภาษณ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน พิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC เท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้วติดต่อประสานงานผู้นำชุมชนกำแพงทองพัฒนา จำนวน 3 คน เพื่อนัดหมาย ในการดำเนินการสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อกำหนดแหล่งข้อมูลทั้งบุคคลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดนัดหมายสัมภาษณ์

3.2 ขั้วการศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับชุมชน และการศึกษาจากสถานที่จริง

3.3 ผู้วิจัยลงภาคสนาม (Filed) และทำการจดบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรณีศึกษา ประกอบด้วยผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน ประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ้น 28 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดย

4.1 วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการในทางสังคมศาสตร์ ใช้วิธีการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบเหตุการณ์ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์แบบอุปนัย และการสร้างข้อสรุปข้อมูลที่เป็นเอกสาร ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะมีวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น แบบสอบถาม ปลายเปิด การสัมภาษณ์ การสังเกต จดบันทึก เพื่อสรุปแหล่งข้อมูลสำคัญในการถอดองค์ความรู้ และใช้การสรุปแบบอุปมาน (Inductive Method) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551, น. 179)

4.2 SWOT Analysis ประเมินสภาพการณ์ โดยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนกำแพงทองพัฒนา พบว่า

1.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ พบว่า (1) ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ตั้งอยู่ริมฝั่งคลองบางกอกใหญ่ ที่มีการบำรุงรักษาไว้จนส่งผลให้มีภูมิทัศน์ที่ดีเหมาะสมอย่างยิ่งในการเดินทางมาพักผ่อนเป็นชุมชนเก่าแก่มานาน ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เชื่อกันว่าในสมัยกรุงธนบุรีบริเวณนี้เป็นศูนย์กลางการค้าขาย เนื่องจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดเกล้าให้บรรดาชาวจีนซึ่งได้เคยช่วยเหลือพระองค์มาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่ ผู้คนจึงนิยมเรียกว่า "คลองบางช้างหลวง" หรือ "คลองบางหลวง" จนถึงปัจจุบัน ชุมชนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นพื้นแผ่นดินที่มีคู คลอง คั่นอยู่เป็นระยะ บ้านเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นห้องแถวที่ปลูกสร้างด้วยไม้มีอายุราว 80 -100 ปี มีทางเดินด้านหน้าที่ปักเชื่อมถึงกัน บ้านไม้ห้องแถวนี้มีลักษณะที่แสดงว่าอาจจะเป๋นตลาดเมื่อครั้งในอดีต และยังมีบ้านประเภทก่ออิฐถือปูนตามสมัยปัจจุบันอยู่บ้าง การคมนาคมภายในชุมชนส่วนใหญ่ใช้การเดินเท้า อาจมีการใช้รถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์บ้าง แต่น้อยเนื่องจากไม่สะดวก เพราะเส้นทางสัญจรค่อนข้างแคบมาก (2) พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ของวัดเรียกว่า “พื้นที่ธรรมสังฆ” ถูกล้อมรอบด้วยวัดเกือบทุกทิศ โดยทิศเหนือจรดวัดโบสถ์อินทราสารเพชรและวัดคูหาสวรรค์วรวิหาร ทิศใต้จรดวัดทองศาลางาม ทิศตะวันตกจรดวัดสุวรรณคีรี ส่งผลให้ผู้อาศัยต้องทำสัญญาเช่ากับกรมการศาสนา และไม่สามารถสร้างที่อยู่อาศัยสูงกว่าโบสถ์วิหารของวัดได้ (3) คลองบางหลวงมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีผลสำคัญต่อประเทศ ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ได้กำหนดให้ “คลองบางกอกใหญ่” หรือ “คลองบางหลวง” เป็นคลองสำคัญซึ่งจะต้องอนุรักษ์ไว้ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2510 และด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงเป็นจุดแข็งที่ส่งผลให้ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ไม่อาจขยายตัวได้ และไม่สามารถสร้างสิ่งปลูกสร้างอื่นใดที่สูงกว่าหรือพาดผ่านอุโบสถของวัดที่อยู่ในพื้นที่ได้

1.2 สภาพทางประวัติศาสตร์ พบว่า เป็นชุมชนเก่าแก่ ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิม (คลองบางกอกใหญ่ในปัจจุบัน) โดยมีหลักฐานทางวรรณกรรมในนิราศกำสรวลสมุทร ที่อธิบายว่าครั้งหนึ่งมีเจ้านายเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงของกรุงศรีอยุธยา เสด็จประทับเรือจากพระนครศรีอยุธยาตามแม่น้ำผ่านชุมชนหมู่บ้านทั้งสองฝั่งเลยเขตเมืองนนทบุรีมา แล้วถึงบริเวณที่ลำแม่น้ำไหลคดเป็นรูปโค้งเกือกม้าที่เรียกว่าย่านบางกอก คือ กรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยเหตุการณ์ครั้งนั้นอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2031-2072 ซึ่งเป็นรัชสมัยของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 3 กับสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ต่อเนื่องกัน มีหลักฐานยืนยันคือโคลงฉันท์ จำนวน 130 บท เรียกว่า “กำสรวลสมุทร” หรือรู้จักทั่วไปในชื่อ “กำสรวลศรีปราชญ์” ความสำคัญอยู่ที่พรรณนาชื่อบ้านนามเมือง และสถานที่ของกรุงเทพฯ ในอดีตเอาไว้โดยกล่าวถึงการเดินทางจากพระนครศรีอยุธยาทางเรือที่มีชื่อเรียกว่า “ขึงทอง” ล่องเรือตามแม่น้ำเจ้าพระยาลงมาทางใต้เมื่อผ่านสถานที่ใดก็จะพรรณนาไว้ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2545, น. 4-11) และโคลงฉันท์กำสรวลสมุทรนี้ เป็นหลักฐานอันสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานและย่านการค้าในอดีตที่เกี่ยวข้องกับคลองบางจาก นอกจากนี้ยังมีหลักฐานสำคัญทางโบราณวัตถุ ที่นักโบราณคดีพบว่าน่าจะสร้างมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา คือพระพุทธรูปที่พบในวิหารของวัดกำแพงบางจาก มีพุทธลักษณะเป็นแบบสมัยกรุงศรีอยุธยา

1.3 สภาพในการดำเนินวิถีชีวิต พบว่า บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ ส่วนใหญ่อยู่อาศัยมาอย่างยาวนานตั้งแต่รุ่นปู่ย่าหรือรุ่นพ่อแม่ จึงทำให้มีความผูกพันอย่างแนบแน่นกับชุมชน และรับรู้เรื่องราวในอดีตจากการถ่ายทอดเล่าสู่กันฟังในครอบครัว นอกจากนี้ร้านค้าบางส่วนยังได้สืบสานประกอบอาชีพดั้งเดิมที่ครอบครัวดำเนินการมา เช่น การทำกระยาสาร การทำขนมหวาน การทำก๋วยเตี๋ยว หรืออาหารพื้นบ้าน บางส่วนประกอบอาชีพใหม่ แต่ยังคงเก็บรักษาสິงของดั้งเดิมของบรรพบุรุษไว้ และได้นำออกมาแสดงด้วยความเห็นในคุณค่าของสิ่งเหล่านั้น อีกส่วนเป็นร้านที่เป็นบุคคลภายนอกเข้ามาอยู่อาศัย โดยมีอุดมการณ์และค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายสอดคล้องกับชาวชุมชน อาทิ บ้านศิลปิน ที่มี การอนุรักษ์บ้านเก่าในชุมชนที่พวกเขาซื้อไว้ และจัดแต่งใหม่โดยเน้นความกลมกลืนและรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างเดิม ตลอดจนได้นำศิลปะแขนงต่างๆ มาแสดงและให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมได้เรียนรู้ และถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่สนใจโดยไม่คิดเงิน รวมถึงได้มีการจัดแสดงและจัดสอนการแสดงหุ่นละครเล็กแบบไม่คิดเงินด้วยเช่นเดียวกัน จากสภาพแวดล้อมในการประกอบอาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนกำแพงทองพัฒนา สรุปได้ว่าเป็นการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษอย่างเข้มแข็ง จนทำให้ผู้ที่เข้ามาอยู่อาศัยใหม่นิยมชมชอบในวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของชาวชุมชน เกิดความตระหนักในการที่จะร่วมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตนี้ต่อไป จึงเป็นเหตุผลว่าในปัจจุบันมีผู้มาท่องเที่ยวที่ชุมชนแห่งนี้กันมากขึ้น โดยต่างก็เกิดความรู้สึกเดียวกันว่า วิถีชีวิตเรียบง่ายแบบที่ชุมชนแห่งนี้เป็นอยู่ คือสิ่งที่พวกเขาถวิลหา นำมาซึ่งความรู้สึกสดชื่น ผ่อนคลาย และได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมตามแบบวิถีชาวบ้านในอดีตได้เป็นอย่างดี จนเกิดการเผยแพร่กันผ่านระบบ Social Network ของผู้ที่เคยมาท่องเที่ยว เป็นผลให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ และชาวไทยเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.4 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน พบว่า มีผู้นำ 3 คน ดังนี้ ผู้นำตามกฎหมายคือ คุณสมชาย พิงศิลป์ เป็นประธานชุมชน จากการเลือกตั้งของสมาชิกในชุมชน และได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตภาษีเจริญ ผู้นำทางศาสนา คือ พระครูศรีปริยัติยารักษ์ เจ้าอาวาสวัดกำแพงบางจาก และผู้นำทางสังคมคือ คุณชุมพล อักพันธ์านนท์ ผู้ริเริ่มสร้างบ้านศิลปิน และนำศิลปะหลายแขนงเข้ามาสู่ชุมชน จนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาที่ชุมชนแห่งนี้มากขึ้น จากการศึกษายังพบว่า ผู้นำทั้ง 3 คน มิได้มีการแบ่งงานหรือกำหนดภารกิจร่วมกันว่าใครจะนำอะไร และนำอย่างไร ต่างคนต่างทำหน้าที่ในการนำของตนเอง แต่เมื่อต้องประสานความร่วมมือกันในการนำองค์กร ในเรื่องสำคัญ ผู้นำตามกฎหมายคือประธานชุมชน จะแสดงบทบาทเป็นผู้นำองค์กร แต่ผู้นำชุมชนตามกฎหมายก็มักจะให้เกียรติแก่ผู้นำอีก 2 คนเสมอ โดยประธานชุมชนจะมีความใกล้ชิดกับผู้นำทางศาสนามากกว่าผู้นำทางสังคม อย่างไรก็ดี ผู้นำทั้ง 3 คนต่างให้การยอมรับซึ่งกันและกัน และไม่ก้าวก่ายการทำงานซึ่งกันและกันด้วย รวมถึงการมีวิสัยทัศน์เดียวกันคือการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนภายใต้วิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย โดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน นอกจากนี้ ผู้นำทั้ง 3 คน ใช้การนำแบบตามสถานการณ์ เช่น เมื่อต้องการร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ผู้นำทางศาสนา พระครูศรีปริยัติยานุรักษ์ ก็จะใช้ออกาสในการที่ประชาชนในชุมชนมารวมตัวกันที่วัด ดำเนินการแจ่งข้าว หรือขอความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ส่วนในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น การต้อนรับการมาเยือนของนายกรัฐมนตรี ประธานชุมชน นายสมชาย พิงศิลป์ ก็จะเป็นผู้ดำเนินการให้เกิดความร่วมมือ และมีการแบ่งหน้าที่กัน

ทำงานอย่างเป็นทางการ ส่วนในสถานการณ์ของการท่องเที่ยว คุณชุมพล อักพันธานนท์ เจ้าของบ้านศิลปิน ก็จะเป็นผู้นำ โดยการแสวงหาความร่วมมือจากสื่อต่างๆ รวมทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเผยแพร่ต่อสาธารณชน จนได้ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนกำแพงทองพัฒนา เป็นต้น การนำของทั้ง 3 ผู้นำนี้จะดำเนินไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มิได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ไว้ล่วงหน้า และทั้ง 3 ผู้นำยังสามารถนำพาชุมชนกำแพงทองพัฒนาก้าวไปด้วยกัน เป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้โดยไม่มีความขัดแย้ง

2. การวิเคราะห์ SWOT เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนกำแพงทองพัฒนา พบว่า

2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในชุมชนกำแพงทองพัฒนา ประกอบด้วย

2.1.1 จุดแข็ง (Strengths) ของชุมชน ประกอบด้วย (1) เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีที่ตั้งอยู่ในใจกลางกรุงเทพมหานคร (2) การเดินทางเข้าถึงชุมชนค่อนข้างสะดวกทั้งทางบกและทางน้ำ (3) มีท่าเรือของชุมชน ตามโครงการ “ล้อ ราง เรือ” ของกรุงเทพมหานคร แบบ Hop-on Hop-off ทำให้เชื่อมโยงกับวัดสำคัญและมีชื่อเสียงโดยรอบของแหล่งท่องเที่ยว (4) พื้นที่ของชุมชนมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกรุงเทพมหานครถึง 3 ยุคสมัย (5) มีการดำรงชีวิตจริงตามวิถีชีวิตริมแม่น้ำเจ้าพระยาและคูคลองต่าง ๆ (6) มีเทศกาล ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศิลปะ และการแสดง (7) ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีหลักการ ค่านิยม และรักในการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายไปในทิศทางเดียวกัน และมีการให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี (8) ผู้นำชุมชน 3 คน มีอิสระในการนำ มีความร่วมมือร่วมใจ เคารพซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวก่ายกันและกัน

2.1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) ของชุมชน ประกอบด้วย (1) ชุมชนขาดยุทธศาสตร์และการดำเนินการด้านการประชาสัมพันธ์ในทุกกระบวนโดยชุมชนเอง รวมถึงขาดการจัดการองค์ความรู้เพื่อสร้างฐานข้อมูลของชุมชน (2) คนรุ่นใหม่ในชุมชนย้ายถิ่นฐานไปทำงานในแหล่งอื่นมากกว่าอยู่ในชุมชน (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ การเชื่อมต่อการสื่อสารไร้สาย ตู้เอทีเอ็ม ตู้ไปรษณีย์ ฯ น้อย (4) ไม่มีวิธีการหรือกระบวนการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนต่อผู้มาเยี่ยมชม (5) ขาดสิ่งของที่เป็นตัวแทนการเล่าเรื่องของชุมชน เช่น ของที่ระลึกต่างๆ หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชน ฯ (6) ขาดแหล่งทุนในการพัฒนาเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

2.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมนอก(External Environment)

2.2.1 โอกาส (Opportunities) ของชุมชน ประกอบด้วย (1) ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศจากการเล่าเรื่องของผู้ที่เคยมาท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์ (2) กระแสความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนในประเทศและในต่างประเทศ มีโครงการของภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ตลาดต้องชม ของกระทรวงพาณิชย์, โครงการ Chao-Praya for All โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โครงการล้อ ราง เรือ โดยกรุงเทพมหานคร ฯ ที่กำหนดให้มีสถานี Hop-on Hop-off ที่ชุมชนกำแพงทองพัฒนา (3) มีแหล่งท่องเที่ยวทางเรือในชุมชนอื่น ๆ ที่ต้องแล่นผ่านชุมชนกำแพงทองพัฒนา (4) อยู่ใกล้ศาสนสถานและสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง อาทิ พระราชมังคลาภิเษก วัดปากน้ำภาษีเจริญ ตลาดพลู ตลาดน้ำตลิ่งชัน เป็นต้น (5) ทีมงานของผู้นำทางสังคมมีความสามารถในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์ (6) มีผู้สนใจทางการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชนนี้อยู่เสมอ

2.2.2 อุปสรรค (Threats) ของชุมชน ประกอบด้วย (1) การเกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งใหม่เพิ่มมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ (2) มีวิกฤตทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในทุกกระดับ (3) มีปัญหาด้านภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น โรคระบาดระดับสากล ภัยธรรมชาติ เป็นต้น (4) ขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ (4) ขาดที่ปรึกษามีอาชีพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง 5) การสนับสนุนจากภาครัฐมักเป็นในรูปแบบนโยบายภาพรวมของประเทศหรือของกรุงเทพมหานคร แต่ไม่มีการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านการจัดการ งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง

สรุปผลการทำ SWOT Analysis ได้ดังนี้

1. จุดแข็งและโอกาส (SO) พบว่า ผู้นำชุมชนกำแพงทองพัฒนาทั้ง 3 คน มีวิสัยทัศน์เดียวกันคือการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนภายใต้วิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย โดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน และสามารถร่วมมือกันในการดำเนินกิจการของตนเอง เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยเฉพาะการที่ผู้นำทางสังคม มีทีมงานที่มีความสามารถด้านการใช้การสื่อสารแบบออนไลน์ ในการนำเสนอกิจการของพวกเขา ทำให้เกิดการแพร่หลายของข่าวสารเกี่ยวข้องกับชุมชนแห่งนี้มากขึ้น รวมถึงการที่หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงพาณิชย์ และกรุงเทพมหานคร ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนนี้ โดยกำหนดโครงการของภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ตลาดต้องชม ของกระทรวงพาณิชย์, โครงการ Chao-praya for All โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โครงการล่อ ราง เรือ โดยกรุงเทพมหานคร ฯ ที่กำหนดให้มีสถานี Hop-on Hop-off ที่ชุมชนกำแพงทองพัฒนา ที่สอดคล้องกับกระแสความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของคนในประเทศและในต่างประเทศ ประกอบกับสมาชิกในชุมชนมีการดำรงชีวิตจริงตามวิถีชีวิตริมแม่น้ำ และคุคลอง มีการสืบสานงานตามเทศกาล ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ และการแสดง

2. จุดแข็งและอุปสรรค (ST) พบว่า แม้ว่าผู้นำทางสังคม จะมีทีมงานที่มีความสามารถด้านการใช้การสื่อสารแบบออนไลน์ แต่ในการนำเสนอมุ่งเน้นไปในกิจการของพวกเขา จึงพบได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักชุมชนนี้ จากข่าวสารเกี่ยวกับบ้านศิลปิน ในขณะที่ชุมชนมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวข้องกับชุมชนผ่าน ทาง Facebook ของชุมชนเท่านั้น นอกจากนี้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มักเป็นไปในรูปของนโยบาย มากกว่าการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านการจัดการ งบประมาณ และการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง ชุมชนซึ่งมีขนาดเล็กจึงมีงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดการและพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และในขณะที่มีระบบล่อ ราง เรือ เข้ามาถึงชุมชน ซึ่งมีการดำรงชีวิตจริงตามวิถีชีวิตริมแม่น้ำและคุคลองต่าง ๆ มีการสืบสานงานตามเทศกาล ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม และการแสดง แต่ความที่ชุมชนมีขนาดเล็ก ส่งผลให้การแข่งขันในด้านการท่องเที่ยวถูกแบ่งการตลาดออกไป เพราะในละแวกเดียวกันนั้นก็ยังมีอีกหลายชุมชนซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า และอยู่ไม่ไกลกันก็จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเหมือนกัน

3.3 จุดอ่อนและโอกาส (WO) พบว่า แม้ว่าชุมชนกำแพงทองพัฒนาจะมีคู่แข่งในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากชุมชนที่อยู่ในละแวกเดียวกัน แต่การที่ชุมชน มีการดำรงชีวิตจริงตามวิถีชีวิตริมแม่น้ำและคุคลองต่าง ๆ เช่น การมีเรือพายขายสินค้าของชาวบ้านที่ทำอาชีพในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่การจัดฉากขายทางเรือ นับเป็นเสน่ห์ที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ นำไปบอกเล่าต่อกัน ก็ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้การที่ชุมชนไม่มีวิธีการหรือกระบวนการเล่าเรื่อง

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนต่อผู้มาเยี่ยมเยือน รวมถึงการขาดสิ่งของที่เป็นตัวแทนการเล่าเรื่องของชุมชน เช่น ของที่ระลึกต่างๆ หรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนนั้น เมื่อภาครัฐมีโครงการเพื่อเข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ตลาดต้องชม ของกระทรวงพาณิชย์ รวมไปถึงกลุ่มนักวิจัยต่าง ๆ ชุมชนควรใช้โอกาสนี้ขอแนวคิดหรือการพาทำเพื่อช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ของตนเองได้

3.4 จุดอ่อนและอุปสรรค (WT) พบว่า ชุมชนไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตู้เอทีเอ็ม ตู้ไปรษณีย์ โทรศัพท์สาธารณะ สถานพยาบาล อาจเกิดเป็นข้อเปรียบเทียบในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ เพราะถือเป็นสิ่งของที่นับเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ซึ่งไม่พบว่ามีหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนได้กำหนดแผนงานหรือจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชนในประเด็นนี้ ส่วนประเด็นการขาดแหล่งทุนในการพัฒนาเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน นับเป็นจุดอ่อนที่ยากต่อการพัฒนาเพราะนอกจากการที่วัดกำแพงบางจากสนับสนุนงบประมาณตามสถานการณ์ที่ดีให้การสนับสนุนได้แล้ว ก็ยังไม่มีโครงการของหน่วยงานใดที่ระบุถึงเรื่องของการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนของชุมชนแห่งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพทั่วไปและการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชุมชน

จากการศึกษาที่พบว่า ชุมชนกำแพงทองพัฒนามีคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีคุณสมบัติครบ 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ 2) โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถาน 3) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่และดั้งเดิม 4) ศิลปหัตถกรรม ประติมากรรมภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก 5) ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา 6) ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ 7) ภาษาและวรรณกรรม 8) วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร 9) ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่าง ๆ โดยการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนมีความสอดคล้องตามที่ นรินทร์ สังข์รักษา (2555, น. 197-198) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-based Tourism : CBT) เป็นการจัดการท่องเที่ยวหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่อาศัยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และก่อให้เกิดรายได้ของชุมชน ทั้งยังเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่สามารถพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งในการบริหารจัดการของชุมชนแห่งนี้ทั้งในด้านการวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ชุมชนได้ใช้การบริหารจัดการแบบตามสถานการณ์ โดยสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ในกระบวนการบริหารจัดการยึดหลักการมีวิสัยทัศน์เดียวกันคือ การอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนภายใต้วิถีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย โดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเน้นความเป็นอิสระ ให้การยอมรับและไม่ก้าวล้ำการทำงานซึ่งกันและกัน โดยต่างคนต่างทำหน้าที่ของตน การบริหารจัดการในลักษณะนี้ มีลักษณะเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีเชิงสถานการณ์ของ Fiedler (1971, p. 129) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างรูปแบบปฏิกริยาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก และสถานการณ์ขององค์การ เป็นแนวคิดที่ว่าไม่มีทฤษฎีหรือวิธีการทางการบริหารวิธีใดที่จะนำไปใช้ได้ทุกสถานการณ์ดีที่สุด การบริหารแต่ละแบบและแต่ละวิธีจะก่อให้เกิดผลแตกต่างกันตามสภาวะแวดล้อมแต่ละอย่าง ยอมรับหลักการที่ว่าทุกส่วนของระบบจะต้องสัมพันธ์และมี

ผลกระทบซึ่งกันและกัน สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงานเป็นหลักมากกว่าที่จะแสวงหาวิธีการอันดีเลิศมาใช้ในการทำงาน (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544, น. 101-105)

2. การวิเคราะห์ SWOT เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนกำแพงทองพัฒนา จากผลการศึกษาที่พบว่าชุมชนกำแพงทองพัฒนามีจุดแข็งด้านการมีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง โดดเด่นเรื่องบริบทในการดำรงชีวิตตามวิถีแบบชาวลอง และการที่ชุมชนมีประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเป็นมาของชุมชน จึงสอดคล้องกับโอกาสที่ในปัจจุบันเกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น (วรวิทย์ อวิรุทชีวรกุล, 2553, น. 22) แต่อย่างไรก็ดี จุดอ่อนของชุมชนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ และมีอุปสรรคเรื่องการขาดการสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ในขณะที่มีคู่แข่งด้านการท่องเที่ยวจากชุมชนอื่นที่อยู่โดยรอบ สอดคล้องกับ Eriketa Vladi (2014, p.177) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ของรัฐ เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ต้องพัฒนา หากต้องการให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประสบความสำเร็จ ดังนั้น หากชุมชนได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือสถาบันการศึกษา ทั้งในด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ก็จะช่วยส่งเสริมชุมชนให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างสร้างสรรค์ และการที่สามารถการตลาดอุปสรรคและจุดอ่อนลงได้ จะช่วยให้ชุมชนสามารถที่จะพึ่งพาตนเองในการรักษาอัตลักษณ์วิถีชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนได้ต่อไป ดังที่ ภาณี ขนาธิปกรณ (2553, น. 38-41) ได้ยกตัวอย่างแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบายวัฒนธรรมระดับชาติของประเทศเกาหลีใต้ ว่าได้กำหนดภารกิจให้กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของเกาหลีใต้ สนับสนุนให้นาเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมและสาร์ตละของประเทศสอดแทรกลงไปนอตุสาหกรรมสื่อบันเทิงต่าง ๆ ทั้งภาพยนตร์ ศิลปะ ดนตรี และเกมส์ต่าง ๆ โดยสื่อกเหล่านั้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมเกาหลีใต้ทุกประเภท เพื่อนำไปสู่การนิมทุกอย่างที่เป็นเกาหลีใต้ ของคนเกาหลีและเยาวชนทั่วโลก อย่างมีระบบ จึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทุนทางธรรมชาติในชุมชน จึงเป็นบทบาทหน้าที่ทั้งของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการสนับสนุนทุกด้านอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สามารถถอดอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนไว้ได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก รวมถึงการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาด้านการบริหารจัดการของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ไม่ได้มีการศึกษาถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการตอบสนองของนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กิตติพร ใจบุญ. (2544). **โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาแหล่งวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งรายได้ของประชาชน : กรณีศึกษาย่านกุฎีจีนและพื้นที่ใกล้เคียง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว มกราคม-ธันวาคม 2558**. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2555). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์การวิจัยเพื่อพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพรส แอนด์ดีไซน์จำกัด.
- ภาณี ขนาธิปกรณ. (2553). การตลาดเชิงวัฒนธรรมเกาหลีใต้ผ่านทางดนตรีภาพยนตร์และการท่องเที่ยว. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**. 47(4), 38-41.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์นครปฐม.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : ธนัชการพิมพ์.
- วรวิทย์ อวิรุทธวรกุล. (2553). การเพิ่มคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**, 47(4), 19-24.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา**. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2545). **กวีสยามนำเที่ยวกรุงเทพฯ**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สมพรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Eriketa Vladi. (2014). Improvement of Albanian Customs Administration Tourism Development Strategies, SWOT analysis and improvement of Albania's image. **European Journal of Sustainable Development**. 3 (1), pp. 167-178.
- Fiedler, F. E. (1971). Validation and extension of the contingency model of leadership effectiveness: A review of empirical findings. **Psychological Bulletin**, 76 (2), pp. 128-148. University of Washington.
- Koster, Emlyn H. (1996). "Science Culture and Cultural Tourism". In Mike Robinson, Nigel Evans and Paul Callaghan, eds. **Tourism and Cultural Change: Tourism and Culture towards the 21st Century**, pp. 227-238. Sunderland: The Center for Travel and Tourism and Business Education.